
SPIS TREŚCI

ROZPRAWY I ARTYKUŁY

Wiktor Adamus, Edward Mleczko, Józef Bergier

O możliwościach wykorzystania ilościowych i jakościowych metod, Analitycznego Procesu Hierarchicznego (AHP) oraz Analitycznego Procesu Sieciowego (ANP) w naukach o kulturze fizycznej

Wiktor Adamus, Józef Bergier, Edward Mleczko

Propozycja wykorzystania metody Analitycznego Hierarchicznego Procesu (AHP) do oceny korzyści i kosztów organizacji Euro 2012 w Polsce

Jarosław Gasilewski, Janusz Iskra

Efekty nauczania biegu przez płotki w aspekcie treningu motorycznego i technicznego

Witold Ziara

Jeszcze raz o morfologiczno-funkcjonalnych determinantach nauki pływania młodszych dzieci

Beata Wojtyczek, Małgorzata Paślawska

Znajomość zasad bezpieczeństwa narciarstwa zjazdowego wśród studentów Akademii Wychowania Fizycznego uczestniczących w programowym obozie zimowym. Część I

Jarosław Fugiel, Teresa Sławińska

Postawa ciała dzieci wczesnej specjalizacji sportowej

Magdalena Krzykała, Urszula Czerniak, Anna Demuth

Ocena niedożywienia dziewcząt w wieku pokwitania w aspekcie wskaźników antropometrycznych

PRACE PRZEGLĄDOWE

Edward Mleczko, Joanna Gradek, Jerzy Januszewski

Nadwagi i otyłości problem metodologiczny. Diagnoza epidemii na świecie

POLEMIKI I DYSKUSJE

Ryszard Panfil, Edward Superlak

Strategie wykorzystania umiejętności współdziałania w kreowaniu sytuacji punktowych (pragmatyczne studium gry w piłkę siatkową)

RECENZJE

Irena Norska-Borówka

Recenzja podręcznika „Podstawy diagnostyki i rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej” pod redakcją Czesława Szmigła i Wojciecha Kiebzaka

Wiktor Adamus, Edward Mleczo, Józef Bergier

O możliwościach wykorzystania ilościowych i jakościowych metod, Analitycznego Procesu Hierarchicznego (AHP) oraz Analitycznego Procesu Sieciowego (ANP) w naukach o kulturze fizycznej

Autorzy zwrócili uwagę na dominujące znaczenie interdyscyplinarnego kontekstu w badaniach naukowych przedstawicieli nauk o kulturze. Według nich w taki sposób powinna być pozyskiwana wiedza o przedmiocie badań. Obecnie w badaniach naukowych można uzyskać wartościowe wyniki stosując najwłaściwszą metodę lub kombinację metod. Często wyniki uzyskane jedną metodą wymagają weryfikacji przy zastosowaniu innej.

W dokonanym przeglądzie metod za najwartościowsze uznano takie, które można wyróżnić ze względu na: sposób wnioskowania (metody dedukcyjne, indukcyjne, analogowe), formalizację i rozwiązywanie zadań (metody deterministyczne i oparte na rozkładzie prawdopodobieństwa), analityczne i syntetyczne ujęcia podmiotu badań (metody analityczne i podejście systemowe), a także sposób przeprowadzenia pomiarów (metody ilościowe, jakościowe i wielokryterialne). Na podstawie krytycznej oceny metod jakościowych, ilościowych, zwrócono uwagę na dużą rolę, jaką odgrywają w badaniach naukowych wielokryterialne metody wspomaganie decyzji, a szczególnie opracowane przez Saaty'ego [1, 2, 3, 4] metody Analitycznego Procesu Hierarchicznego (AHP) oraz Analitycznego Procesu Sieciowego (ANP).

Wiktor Adamus, Józef Bergier, Edward Mleczo

Propozycja wykorzystania metody Analitycznego Hierarchicznego Procesu (AHP) do oceny korzyści i kosztów organizacji Euro 2012 w Polsce

Cel pracy. Ocena kosztów i strat organizacji Euro 2012 w odniesieniu do wyników *Raportu na temat wpływu przygotowań i organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012™ na gospodarkę Polski* [2].

Metody badań. Zastosowano metodę Analitycznego Hierarchicznego Procesu (AHP) T.L. Saaty'ego [4–10] do weryfikacji hipotezy o większych niż straty korzyściach płynących dla Polski z organizacji międzynarodowych zawodów tak dużej rangi.

Wyniki badań. Za najważniejsze korzyści dla Polski badani uznali: rozwój infrastruktury (budowa dróg i autostrad, budowa boisk i stadionów z zapleczem) oraz promocję Polski (promocja kraju atrakcyjnego turystycznie, wizerunek w obszarze recepcji turystycznej). Największe nakłady Polska poniesie na budowę dróg i autostrad oraz rozwój infrastruktury turystycznej.

Wnioski. Efekty zastosowania metody wielokryterialnego hierarchicznego procesu decyzyjnego AHP, wdrożonej przez Saaty'ego, która bazuje na silnych podstawach matematycznych i psychologii poznawczej, wskazują na możliwości jej wykorzystania w opracowaniu oceny korzyści i kosztów organizacji Euro 2012. Należy zalecać wykorzystanie tej metody do badania różnych aspektów współczesnego sportu wyczynowego, gdyż jej zaletą jest, iż w dużym stopniu obiektywizuje wyniki badań, które są porównywalne do uzyskanych z wykorzystaniem metod ilościowych

Efekty nauczania biegu przez płotki w aspekcie treningu motorycznego i technicznego

Cel badań. Ocena zmian czasu i techniki biegu przez płotki o różnej wysokości i zróżnicowanych odległościach po 10-tygodniowym okresie nauczania.

Materiał i metody. W badaniach uczestniczyło 147 studentów Instytutu Kultury Fizycznej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu oraz Politechniki Opolskiej, podzielonych na 2 grupy: grupę uczęszczającą na zajęcia biegu przez płotki ($n = 74$; wiek: $21,2 \pm 1,7$; grupa eksperymentalna) i grupę realizującą program obejmujący przygotowanie szybkościowo-siłowe ($n = 73$; wiek: $21,4 \pm 1,6$; grupa kontrolna). Przed oraz po eksperymencie zostały przeprowadzone testy w formie czterech wariantów biegu na dystansie 60 metrów przez płotki, zróżnicowanych wysokością płotka („niskie” – 75% średniej długości kończyny dolnej, „wysokie” – 85%) oraz odległościami międzypłotkowymi („krótkie” – $4 \times$ średnia wysokość ciała i „długie” – $4,5 \times$ średnia wysokość ciała).

Analizie poddano czas biegu oraz średnią liczbę kroków (tzw. rytm) wykonywanych podczas biegu. Różnice czasu biegów oraz liczby kroków między płotkami w grupach eksperymentalnej i kontrolnej oceniano na podstawie analizy wariancji (ANOVA).

Wyniki. Analiza wariancji przeprowadzona przed eksperymentem wykazała, że istotne statystycznie różnice wyników dotyczyły jedynie III wariantu średniej liczby kroków (wyższe płotki, krótsze odległości).

Wnioski. W obu grupach (eksperymentalnej i kontrolnej) po upływie 10 tygodni zaobserwowano poprawę wyników (w zakresie czasu biegu i struktury biegu) we wszystkich czterech wariantach biegu przez płotki. Największy wpływ treningu technicznego na wynik końcowy w biegu przez płotki odnotowano w wariantach o zwiększonej odległości międzypłotkowej.

Witold Ziara

Jeszcze raz o morfologiczno-funkcjonalnych determinantach nauki pływania młodszych dzieci

Cel pracy. Próba określenia wpływu parametrów somatycznych i funkcjonalnych (wysokość ciała, masa ciała, pojemność życiowa płuc) na tempo opanowania umiejętności pływackich przez uczniów klas trzecich szkoły podstawowej.

Materiał i metoda. Badaniom poddano 100 dziecięciolatek, uczniów klas trzecich krakowskich szkół podstawowych podczas obowiązkowych zajęć z nauki pływania, obejmujących 30 jednostek lekcyjnych. Porównano poziom rozwoju somatycznego dwu grup, tj. uczących się pływać na głębokiej i na płytkiej pływalni (przynależność do danej grupy zależała od decyzji uczniów).

Wyniki. Wykazano różnice w poziomie i tempie opanowania umiejętności pływackich pomiędzy badanymi grupami, chociaż poziom rozwoju cech somatycznych był podobny. Nie stwierdzono natomiast u badanych korelacji między tempem uczenia się pływania a poziomem rozwoju ich parametrów somatycznych i funkcjonalnych (wysokość i masa ciała oraz pojemność życiowa płuc).

Wnioski. Należałoby szukać szybkości uczenia pływania dzieci w ich uwarunkowaniach motorycznych, psychicznych i pedagogicznych, a nie somatycznych.

Beata Wojtyczek, Małgorzata Paślawska

Znajomość zasad bezpieczeństwa narciarstwa zjazdowego wśród studentów Akademii Wychowania Fizycznego uczestniczących w programowym obozie zimowym.

Część I

Wprowadzenie. Właściwe kształcenie przyszłych instruktorów i opiekunów dzieci oraz młodzieży zainteresowanej nauką jazdy na nartach zjazdowych jest niezwykle istotnym elementem poprawy bezpieczeństwa uczestników tej formy rekreacji. Ocena efektów kształcenia studentów uczestniczących w obowiązkowym obozie narciarskim obejmuje również ich wiedzę teoretyczną. Poprawna ocena czynników gwarantujących bezpieczeństwo i ograniczenie zachowań ryzykownych leży u podstaw prawidłowego kształcenia przyszłych nauczycieli.

Cel pracy. Ocena poziomu wiedzy studentów, którzy z pozytywnym wynikiem ukończyli obóz szkoleniowy z narciarstwa zjazdowego, w zakresie teorii bezpieczeństwa narciarstwa zjazdowego.

Materiał i metody. Badaniem, przeprowadzonym w styczniu 2008 roku, poddano łącznie 88 osób, w tym 26 kobiet i 62 mężczyzn, studentów drugiego roku studiów kierunku wychowania fizycznego AWF w Warszawie. Wiek badanych mieścił się w przedziale 20–22 lat. Badania, mające na celu poznanie efektów szkolenia narciarskiego, wykonano za pomocą dwu kwestionariuszy ankiety służących do oceny wiedzy na temat zasad bezpieczeństwa i zagrożeń panujących w narciarstwie oraz znajomości wybranych elementów stylu życia.

Wyniki. Znaczna część badanych studentów wykazuje się odpowiednią wiedzą narciarską pozwalającą na minimalizację ryzyka wypadków oraz na pełnienie w przyszłości roli pozytywnych wzorców osobowych na stokach narciarskich. Dotyczy to szczególnie tych osób, które po raz pierwszy zetknęły się z narciarstwem zjazdowym podczas wstępnego szkolenia. Jednak część ankietowanych wykazała się istotnymi brakami wiedzy z zagadnień dotyczących: roli instruktorów i specjalistycznych kursów narciarskich – 13%, obowiązywania i znajomości *Dekalogu Narciarskiego FIS* – 16%, konieczności stosowania kasku ochronnego – odpowiednio 38% kobiet i 69% mężczyzn, dopuszczania spożycia używek podczas jazdy na nartach – 18%, zadbania o odpowiednią regenerację organizmu – 40%.

Wnioski. 1. Ankietowani mężczyźni mieli większe skłonności do podejmowania zachowań ryzykownych, takich jak jazda bez kasku czy brawura na stoku, w porównaniu do badanych studentek. 2. Narciarze o średnim stażu narciarskim (1–5 sezonów) ujawnili istotnie największe luki w wiedzy na temat wybranych zagadnień dotyczących bezpieczeństwa w narciarstwie zjazdowym. 3. W przyszłości należałoby położyć jeszcze większy nacisk na egzekwowanie wiedzy z zakresu teorii bezpieczeństwa w narciarstwie, szczególnie wśród studentów kierunków pedagogicznych, którzy w przyszłości będą zapewniać bezpieczeństwo (m.in. na stokach narciarskich) dzieciom i młodzieży.

Jarosław Fugiel, Teresa Sławińska

Postawa ciała dzieci wczesnej specjalizacji sportowej

Cel pracy. Ocena postawy ciała chłopców i dziewcząt wczesnej specjalizacji sportowej na tle grup rówieśników nietreningujących.

Materiał i metody. Badania przeprowadzono wśród dzieci z klas sportowych. Zbadano 380 osób w wieku 11–15 lat, w tym 186 chłopców i 194 dziewczęta. Grupę referencyjną stanowiły dane 664 chłopców i 665 dziewcząt z Polkowic. Postawę ciała oceniono zestawem urządzeń wykorzystującym zjawisko Moiré'a. Do analizy wybrano parametry określające kształt kręgosłupa w płaszczyźnie strzałkowej. Wyznaczono kąty kifozy i lordozy oraz wskaźnik kompensacji. Na ich podstawie określone zostały kategorie typów postawy ciała.

Wyniki. U chłopców trenujących prawidłowy typ postawy ciała w 11. i 12. roku życia występuje w ponad 50% przypadków, w kolejnych grupach wiekowych odsetek dzieci z prawidłową postawą zmniejsza się. Chłopców z Polkowic w analizowanym okresie charakteryzuje zbliżony odsetek postaw prawidłowych (40–48%).

Odsetek postaw prawidłowych u dziewcząt trenujących jest największy w 12. roku życia (58%), następnie zmniejsza się do poziomu 30–40% w starszych klasach wieku. U dziewcząt z Polkowic największy odsetek postaw prawidłowych występuje w 13. roku życia.

Wnioski. Częstość występowania postaw prawidłowych u chłopców i dziewcząt między 11. a 15. rokiem życia ulega zmniejszeniu. U chłopców – zarówno w grupach dzieci trenujących, jak i grupach referencyjnych – wśród postaw nieprawidłowych istotnie częściej występowały postawy kifotyczne, a u dziewcząt – lordotyczne.

Magdalena Krzykała, Urszula Czerniak, Anna Demuth

Ocena niedożywienia dziewcząt w wieku pokwitania w aspekcie wskaźników antropometrycznych

Wprowadzenie. Prawidłowy rozwój dziecka jest wypadkową wielu czynników, takich jak gospodarka hormonalna, wrażliwość poszczególnych tkanek ustroju i odżywianie, a także ich wzajemnego oddziaływania. Zarówno nadmierne, jak i niedostateczne dostarczanie składników odżywczych może negatywnie wpłynąć na organizm. Niedożywienie może być spowodowane niedostateczną podażą substancji odżywczych w stosunku do aktualnych potrzeb i możliwości metabolicznych organizmu, niedostateczną opieką medyczną, infekcjami, gorszymi warunkami higienicznymi czy też modą na szczupłą sylwetkę. Ocena niedożywienia jest niezwykle ważna, albowiem stan ten trwający przez dłuższy okres przyczynić się może do obniżenia ostatecznej wysokości ciała.

Cel pracy. Ocena stanu niedożywienia dziewcząt w wieku 14, 15 i 16 lat, pochodzących ze środowiska wiejskiego.

Materiał i metody. Badaniem objęto 226 dziewcząt – mieszkanki kilku podpoznańskich wsi, z których 136 zbadano w 2002 roku, a pozostałe 87 – w roku 2007. Zmierzono wysokość ciała, masę ciała, fałd ramienia nad mięśniem trójgłowym oraz obwód ramienia. Aby ocenić stan niedożywienia, obliczono wskaźnik Cole'a, powierzchnię mięśniową i tłuszczową ramienia oraz wskaźnik BAMR, ujmujący stosunek powierzchni tłuszczowej do mięśniowej ramienia.

Wyniki. Zaobserwowano zauważalną różnicę odsetka dziewcząt niedożywionych, badanych w odstępach 5-letnim. Niedożywienie przeważało wśród 16-latek badanych w 2002 r., sięgając aż 40%. W grupie nastolatek badanych w 2007 r. pojawiła się tendencja obniżenia odsetka dziewcząt niedożywionych wraz z wiekiem.

Wnioski. Odnotowane przypadki niedożywienia wśród badanych nastolatek świadczą o konieczności obserwacji tego zjawiska na tym etapie ontogenezy; wskazane byłoby wprowadzenie dodatkowo badań ankietowych, które umożliwiłyby dokładniejszą interpretację uzyskanych wyników.

PRACE PRZEGLĄDOWE

Edward Mleczo, Joanna Gradek, Jerzy Januszewski

Nadwagi i otyłości problem metodologiczny. Diagnoza epidemii na świecie

Nadwaga i otyłość – to stan nadmiernego gromadzenia tkanki tłuszczowej w ustroju. Nie są to pojęcia synonimiczne, chociaż oba dotyczą przekroczenia pewnych norm, które umownie ustalają krajowe bądź międzynarodowe organizacje zdrowia. W pracy zaprezentowano najnowszy dorobek badawczy z przełomu XX i XXI wieku, obejmujący zagadnienia metodologiczne i efekty diagnostyczne problematyki nadmiaru masy ciała u ludzi żyjących w różnych kręgach kulturowych. Oprócz celu poznawczego, zadaniem naszych badań było znalezienie dowodów na poparcie tezy o powstaniu i rozpowszechnianiu się epidemii choroby otyłości na świecie i tym samym o zaistnieniu powodów do podjęcia działań prewencyjnych i terapeutycznych w skali ogólnowiatowej w celu zahamowania jej rozprzestrzeniania się. Konsekwencją dynamicznego narastania jej

częstości jest nadanie jej miana epidemii [1]. W niniejszym opracowaniu zaprezentowano aspekt metodologiczny badań screeningowych i poznawczy, odnoszący się do określenia skali epidemii otyłości na przełomie XX i XXI wieku oraz do niektórych aspektów jej etiologii.

POLEMIKI I DYSKUSJE

Ryszard Panfil, Edward Superlak

Strategie wykorzystania umiejętności współdziałania w kreowaniu sytuacji punktowych (pragmatyczne studium gry w piłkę siatkową)

Cel pracy. Identyfikacja strategii wykorzystywania umiejętności współdziałania dwóch lub trzech graczy w kreowaniu sytuacji punktowych w grze w piłkę siatkową przez zespoły prezentujące wysoką efektywność sportową, przy założeniu ekwifinalnego wymiaru tych strategii.

Materiał i metody. Zebrano dane z obserwacji trzech czołowych zespołów świata w siatkówce mężczyzn: Brazylii, Rosji oraz Serbii. Gracze tych zespołów rywalizowali z sobą w 1/2 finału Ligi Światowej w 2010 roku, zajmując odpowiednio pierwsze, drugie i czwarte miejsce. Narzędzie badawcze stanowił autorski arkusz rejestracji danych, zawierający opis wybranych zmiennych i kryteriów umożliwiający ich kwantyfikację. Zebrane wyniki przedstawiono w formie tabel i wskaźników. Dokonano interdyscyplinarnej interpretacji wyników, obejmującej jakościową identyfikację zależności pomiędzy zmiennymi.

Wyniki. Badane zespoły w różnym stopniu wykorzystywały kreatywność współdziałania w kombinacjach dwójkowych i trójkowych. Kategoria kombinacji oryginalnych, tzw. pipe, istotnie różni badane zespoły, wskazując równocześnie na wyraźną tendencję, iż zespół o wyższej pozycji sportowej częściej stosuje oryginalne rozwiązania we współdziałaniu graczy w ataku. Lokujący się na najwyższym poziomie sportowym zespół stosował największą liczbę kombinacji, okazując przy tym największą różnorodność, i to zarówno w realizacji kombinacji trójkowych w drugim tempie, jak i dwójkowych w pierwszym tempie. Zespoły o wyższym poziomie mistrzostwa sportowego przejawiały większe od rywali umiejętności wykorzystania przestrzeni gry do elastycznego wykonywania kombinacji w ataku. Ekwifinalne strategie kreowania sytuacji punktowych, które obserwowane zespoły wprowadzały do gry, w różnym stopniu wywoływały błędne reakcje u przeciwników.

Wnioski. Strategia gry badanych zespołów przejawia się ekwifinalnie w dynamicznym wymiarze stosowania umiejętności działania i współdziałania. Wybór strategii gry opartej na efektywnym współdziałaniu graczy powoduje, że decydującą rolę w jej realizacji odgrywają synchronizacja i koordynacja działań bezwzględnie zależnych, stanowiąca różnorodne kombinacje i warianty.

RECENZJE

Irena Norska-Borówka

Recenzja podręcznika „Podstawy diagnostyki i rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej” pod redakcją Czesława Szmigła i Wojciecha Kiebzaka

Brak streszczenia.